

Teatro József Katona mette in scena *L'uomo, la bestia e la virtù*. La serie continua e nel 1994 Tamás Ascher realizza sul palcoscenico del Teatro József Katona *Sasera si recita a soggetto*.

Esiste anche una cosiddetta "scuola di Pécs" (il Teatro Nazionale di Pécs), dove nel 1971 Ferenc Sik ha diretto *Non sapere come*. Secondo i critici si è trattato di una rappresentazione tradizionale che ha trasferito l'intreccio pirandelliano in un milieu borghese. Nel 2002 una giovane compagnia, sotto la guida dell'attore-regista Miklós Rázga, ha accettato di metterla in scena; ambientazione e titolo sono stati rielaborati e il pezzo è stato presentato al pubblico con il titolo di *Crimini innocenti*. La compagnia si è avvalsa anche dell'aiuto di uno psicanalista, dimostrando così che le situazioni inventate dallo scrittore sono psicologicamente attendibili ed emozionanti. Possiamo asserire a buon diritto che ultimamente in Ungheria l'interesse teatrale nei confronti di Pirandello è aumentato, probabilmente in seguito al crescente interesse verso la psicologia.

Fra Pirandello e la letteratura ungherese si rileva un altro importante rapporto letterario: Pirandello ebbe grande ammirazione per lo scrittore e drammaturgo ungherese Ferenc Molnár, di cui rappresentò la commedia *Rappresentazione a castello* al Teatro Odessalchi. I rapporti di lavoro fra gli scrittori contemporanei sono un punto emozionante e scarsamente esplorato nella storia della letteratura italiana e ungherese. La sincronia spirituale è interessante anche perché come Molnár, così anche Pirandello attribuiva grande significato all'analisi del confine fra finzione e realtà.

La nostra speranza è che il rapporto fra letteratura italiana e ungherese in futuro possa solo crescere, senza mai estinguersi.

Rappresentazioni di Pirandello in Ungheria:

Sei personaggi in cerca d'autore

Teatro della Commedia 1925, Teatro della Commedia 1943, Teatro della Commedia 1983, Teatro Jókai (oggi sede del Nuovo Teatro) 1957, Teatro Vörösmarty di Székesfehérvár 1992

Enrico IV

Teatro Madách 1941, Teatro Nazionale di Pécs 1963, Teatro della Commedia 1971, Teatro Petőfi di Sopron 1995, Teatro Nazionale di Pécs 2003

L'uomo, la bestia e la virtù

Teatro Belvárosi 1925, Teatro degli Artisti 1946, Palcoscenico Ódry in collaborazione con il Teatro Nazionale 1964, Teatro József Katona, Budapest 1985, Teatro Géza Gárdonyi di Eger 1985

Dóra Sárdi, Lilla Falussy

telen megismernünk az igazságot" és „megkülönböztetünk a létezőt a látszótnak".

1989-ben Orazio Costa megrendezte a komédiaként emlegetett darabot Rómában, nagy sikerrel. Magyarországon a hívatózás színházak közül eddig senki nem vette elő Pirandellónak ezt a darabját. A Kolozsvári Magyar Színház Romániában, Vlad Mugur rendezésében azonban vette a batorságot és bemutatta az Így van, ha így akarjátok-ot. Az izgalmas színházi kísérlet 2000-ben történt, legalább akkora sikert aratott, amekkorát Orazio Costa rendezése Rómában. A kiváló fiatal csapat alapos végmunkát is végzett, mégis azt a következtetést kell levonnunk, hogy a Pirandello iránti érdeklődés, a színházi körök kivételével, Magyarországon továbbra is irodalmi jellegű marad.

A színházi dokumentáció hívatózás színházi kísérleteket is kimutat Pirandellóval kapcsolatban. 1972-ben mutatták be a Katona József Színházban, Budapesten az Ahogy szeretsz című darabot. 1985-ben pedig szintén a budapesti Katona József Színház állította színpadra Az ember az állat és az erény. A sorozat folytatódott és 1994-ben Ascher Tamás a Ma este improvizálunk-ot áldotta a Katona József Színház színpadára.

Létezik még egy, úgynevezett pécsi iskola, a Pécsi Nemzeti Színházban, ahol 1971-ben Sik Ferenc rendezte meg a Nem tudni, hogyan-t. A kritikák szerint ez tradicionális előadás volt, polgári miliőbe helyezte a pirandellói cselekményt. 2002-ben azonban egy fiatal csapat is vállalkozott a darab színpadra állítására. Rázga Miklós színész-rendező vezetésével. Megújították a környezetet és a címet: Ártatlan bűnök címen került a közönség elé. A tehetőség, fiatal csapatot egy pszichoanalitikus is segítette munkájában, bizonyítja, hogy az író által kitalált situációk pszichológiailag hitelesek és izgalmasak. Az utóbbi időben – bizvást állíthatjuk – megnőtt a Pirandello iránti színházi érdeklődés Magyarországon. Ennek oka valószínűleg a pszichológiai témák iránti megnövekedett érdeklődés.

Még egy érdekfeszítő irodalmi összefüggés mutatható ki Pirandello és a magyar irodalom között. Pirandello nagy elismeréssel tekintett a híres magyar íróra és drámaíróra, Molnár Ferencre és színházában a Teatro Odessalchiban be is mutatta Molnár Ferenc Játék a kastélyban című vígjátékát. A kortárs kolégák közötti munkakapcsolat izgalmas és kevésbé feltárt pontja az olasz és magyar irodalomtörténetek. A szellemi összehangolódás azért is érdekes, mert mind Molnár, mind Pirandello nagy jelentőséget tulajdonított a szerep és valóság közti átmenet vizsgálatának.

Reményeink szerint ez az összekapcsolódás az olasz és magyar irodalom között a jövőben csak bővílni fog és nem szűnik meg soha.

Pirandello-bemutatók Magyarországon:

Hat szereplő szerzőt keres

Vigszínház 1925, Vigszínház 1943, Vigszínház 1983, Jókai Színház (mai Új Színház épülete) 1957, Székesfehérvári Vörösmarty Színház 1992

IV. Henrik

Madách Színház 1941, Pécsi Nemzeti Színház 1963, Vigszínház 1971, Soproni Petőfi Színház 1995, Pécsi Nemzeti Színház 2003

Az ember az állat és az erény

Belvárosi Színház 1925, Művész Színház 1946, Ódry Színpad a Nemzeti Színházzal együttműködve 1964, Katona József Színház, Budapest 1985, Egeri Gárdonyi Géza Színház 1985

Sárdi Dóra, Falussy Lilla

In 1925 the great Italian writer and dramatist Luigi Pirandello came to Budapest to attend the Hungarian premiere of *Sei personaggi in cerca d'autore* [Six Characters in Search of an Author]. He returned to Budapest the following year with his acting company, Odessalchi Theatre, to reprise *Sei personaggi in cerca d'autore* and two other plays well-known in Italy: *Così è, se vi pare* [It Is So, If You Think So] and *Vestire gli ignudi* [To Clothe the Naked].

While Pirandello's early fame in Hungary rested on these and a limited number of other dramas, the last few decades have brought a growing interest in all of his works, perhaps due in part to a growing interest in psychology. It is no surprise, then, that contemporary theatres in this country are staging important experiments with Pirandello. Among them is the Sándor Theatre Hevesi in Zalaegerszeg, which has scheduled *Così è, se vi pare* for next season. This text, called a "great obsession" by the author, was a pioneer in a new and revolutionary dramaturgy. The story reveals, at turns didactically, that it is "impossible to know the absolute truth" and "to distinguish between the real and the imaginary world." It is worth noting in this regard that Pirandello admired the Hungarian writer and dramatist Ferenc Molnár, whose play *Rappresentazione a castello* he put on stage in Italy. The parallel between the two playwrights is compelling: both were preoccupied with the elusive border between fact and fiction.